

**Sprawozdanie z pracy Ośrodka Studiów, Analiz i Informacji
Naczelnej Rady Lekarskiej
w latach 2014-2017**

Ośrodek Studiów, Analiz i Informacji Naczelnej Rady Lekarskiej został powołany uchwałą Nr 27/10/VI NRL z dnia 25 czerwca 2010 r.

Zadaniami Ośrodka są m.in:

- 1) prowadzenie badań socjologicznych i statystycznych środowiska lekarskiego;
- 2) monitorowanie wyników badań dotyczących środowiska lekarskiego przeprowadzanych przez inne podmioty;
- 3) przygotowanie informacji o wynikach badań opinii publicznej na temat środowiska lekarskiego;
- 4) prowadzenie stron internetowych na portalu Naczelnej Izby Lekarskiej zawierających w szczególności informacje oraz raporty przygotowane przez Ośrodek.

Zadania te Ośrodek realizuje we współpracy z:

- 1) organami Naczelnej Izby Lekarskiej oraz okręgowymi izbami;
- 2) instytucjami prowadzącymi badania socjologiczne oraz badania opinii publicznej;
- 3) podmiotami gospodarczymi działającymi w obszarze badań i analiz dotyczącymi ochrony zdrowia.

OSAI NIL w 2014 r.

OSAI NIL w 2014 opracował i opublikował wyniki z badania opinii środowiska lekarzy i lekarzy dentyków, którego głównymi celami było:

- 1. Identyfikacja postaw, doświadczeń i opinii związanych z NFZ.**
- 2. Poznanie opinii związanych z Systemem Informacji Medycznej i wizerunkiem środowiska lekarzy.**
- 3. Ocena Gazety Lekarskiej pod kątem dopasowania do potrzeb i oczekiwań odbiorców.**

Badanie przeprowadzone zostało w dwóch etapach:

I etap - badanie jakościowe

II etap - badanie ilościowe

Badanie przeprowadzone zostało za pomocą ankiety papierowej i internetowej. W badaniu ilościowym wzięło udział ponad **1000 respondentów**.

Najważniejsze wnioski z badania:

Badanie wykazało negatywną ocenę działalności NFZ przez lekarzy i lekarzy dentystów we wszystkich badanych aspektach. Pozwoliło określić główne obszary, w których warto wesprzeć lekarzy i lekarzy dentystów tak, aby lepiej radzili sobie z wymaganiami NFZ.

Badanie wykazało nieprzygotowanie środowiska lekarzy i lekarzy dentystów do wprowadzenia Systemu Informacji Medycznej. Badani obawiają się głównie wysokich kosztów, zarówno oprogramowania jak i sprzętu.

Respondenci wykazują silną potrzebę integracji środowiska lekarzy. Większość respondentów ma poczucie napiętnowania środowiska w mediach.

Badanie wykazało wysoki poziom dotarcia Gazety Lekarskiej do grupy celowej. Oceny jej przydatności, są w większości pozytywne. Gazeta Lekarska rzadko wywołuje skrajne oceny, co świadczy o jej uniwersalnym charakterze.

Skrócony raport z badania został umieszczony na stronie OSAI NIL. Wyniki zostały opublikowane również w Gazecie Lekarskiej. Cały raport dostępny jest w OSAI NIL.

OSAI również:

- opublikował raport na stronie OSAI „**Lekarze w badaniach opinii społecznej w 2014 r.**”
- współpracował z Ośrodkiem Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej przy organizacji szkoleń z zakresu kompetencji miękkich, prawa medycznego i radiologii.

- współpracował z Biurem realizującym Projekt pn.: „Ogólnopolskie szkolenia z zakresu funkcjonowania systemu ochrony zdrowia oraz umiejętności komunikacji, współpracy i budowania relacji z pacjentem dla lekarzy rozpoczynających pracę”.

OSAI NIL w 2015 r.

OSAI NIL w 2015 r. przeprowadził badanie opinii na reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie 1725 lekarzy i lekarzy dentystów pt.: „**Jak oceniamy nasze relacje z pacjentami i współpracownikami?**”. Badanie miało na celu poznanie opinii środowiska na temat różnych aspektów ich codziennych kontaktów z pacjentami. Badanie przeprowadzone zostało za pomocą ankiety internetowej. Wyniki badania zostały zaprezentowane na konferencji oraz zostały opublikowane na stronie OSAI NIL i w Gazecie Lekarskiej.

Najważniejsze wnioski z badania:

Jako zdecydowanie najczęstsze źródło informacji o problemach zdrowotnych 90% badanych wskazało Internet. Na drugim miejscu znaleźli się znajomi i rodzina (76%). Ponad połowa badanych uważa, że wiedza pacjentów o ich problemie zdrowotnym pomaga w ich leczeniu. Prawie połowa (49%) sądzi, że w ciągu ostatnich 5 lat zaufanie pacjentów do nich jest zdecydowanie większe lub raczej większe, natomiast tylko 10% że jest raczej lub zdecydowanie mniejsze. Również prawie połowa (48%) podaje, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyli agresji ze strony pacjentów lub ich bliskich. W 3% przypadków była to agresja fizyczna, w pozostałych 45% agresja słowna. Na pytanie o trudności w relacjach z pacjentami i z współpracownikami 54% badanych odpowiedziało, że takich trudności nie mają, zaś 23% ma trudności i w relacjach z pacjentami i ze współpracownikami. Czas poświęcany pacjentom nie różni się istotnie w zależności od sposobu finansowania porad i leczenia, ale jeżeli leczenie jest finansowane ze środków publicznych znacznie więcej czasu przeznaczony jest na czynności biurowe, szczególnie w szpitalach.

Wyniki badania wskazują, że pacjenci są coraz lepiej poinformowani o swoich problemach zdrowotnych i coraz częściej poszukują informacji z innych źródeł niż tylko lekarz, który się nimi opiekuje. Lekarze w większości oceniają to pozytywnie i uważają, że zaufanie pacjentów do nich jest coraz większe. Agresja wobec lekarzy jest nadal częsta i w ciągu roku doświadcza jej prawie co drugi lekarz, ale w poprzednich badaniach agresji doświadczało aż

2/3 uczestników. Pytania o czas poświęcany pacjentom potwierdzają, że przy tzw. „udzielaniu świadczeń zdrowotnych” finansowanych ze środków publicznych obciążenie czynnościami biurowymi jest bardzo duże i zajmuje połowę lub więcej czasu przeznaczonego na pacjenta.

OSAI NIL w 2015 r. wykonał i opublikował analizę „**Demografia lekarze specjaliści w Polsce**”. Pełna analiza dostępna jest na stronie OSAI NIL.

Wnioski

Analiza wskazuje, że trzeba już teraz bić na alarm i szybko podejmować działania. Liczba posiadanych specjalizacji w kolejnych latach będzie znacząco malała. Aby temu zapobiec już teraz należy zwiększyć liczbę studentów uczelni medycznych. Oszacowanie tej liczby jest trudne, ponieważ przewidywania co do liczby specjalistów, wobec braku dokładnej informacji o liczbach osób rzeczywiście pracujących w danej dziedzinie, opieramy na liczbie posiadanych specjalizacji. Ponieważ obecnie wśród lekarzy specjalistów posiadający więcej niż jedną specjalizację stanowią 23% należy przyjąć, że wzrost liczby absolwentów powinien stanowić około 75% potrzebnego wzrostu liczby specjalizacji, czyli w perspektywie 10 lat około 320 osób rocznie, a w perspektywie 20 lat około 490 osób rocznie. Większa liczba w perspektywie 20 lat wynika z dużej obecnie proporcji starszych osób posiadających specjalizację. Efekt zwiększenia liczby absolwentów przełoży się na zwiększenie liczby specjalistów dopiero za około 12 lat (6 lat studiów i średnio 6 lat specjalizacji). Pozwoliłoby to zapobiec bardzo dotkliwemu brakowi specjalistów.

OSAI NIL w 2015 r. również:

- opublikował raport na stronie OSAI „**Lekarze w badaniach opinii społecznej w 2015 r.**”;
- współpracował z Ośrodkiem Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej przy organizacji szkoleń z zakresu kompetencji miękkich, prawa medycznego i radiologii.
- opracował raporty z ewaluacji szkoleń z kompetencji miękkich, prawa medycznego, radiologii, prowadzonych przez Ośrodek Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej.

- współpracował z Biurem realizującym Projekt pn.: „Ogólnopolskie szkolenia z zakresu funkcjonowania systemu ochrony zdrowia oraz umiejętności komunikacji, współpracy i budowania relacji z pacjentem dla lekarzy rozpoczynających pracę”, w ramach współpracy opublikowano raport końcowy z ewaluacji Projektu.

OSAI NIL w 2016 roku

Ośrodek Studiów, Analiz i Informacji Naczelnej Izby Lekarskiej (OSAI NIL) we współpracy z Komisją ds. Młodych Lekarzy Naczelnej Rady Lekarskiej w terminie luty-marzec **2016 r.** przeprowadził badanie opinii lekarzy i lekarzy dentystów do 35 r.ż. pn.: **„Problemy i bariery związane z kształceniem podyplomowym”**. Badanie przeprowadzono dwuetapowo. Pierwszym etapem było badanie jakościowe (organizacja zogniskowanych wywiadów grupowych). Drugim etapem było badanie ilościowe przeprowadzone metodą CAWI (*Computer Assisted Web Interview*). Badanie ilościowe zrealizowano na próbie ogólnopolskiej, losowej, reprezentatywnej dla lekarzy i lekarzy dentystów do 35 r.ż. W badaniu ilościowym wzięło udział **2691 lekarzy i lekarzy dentystów do 35 r.ż.** Próba jest „miniaturą” ogółu lekarzy w wieku do 35 lat w Polsce. Struktura próby pod względem płci, tytułu zawodowego oraz województwa (miejsca zamieszkania) została zważona tak, by dokładnie odzwierciedlać rozkład tych cech w całej populacji. Wyniki są reprezentatywne dla badanej populacji. Głównym celem badania była identyfikacja i ocena istotności problemów i barier związanych z kształceniem podyplomowym lekarzy i lekarzy dentystów oraz ocena propozycji mających na celu udoskonalenie systemu szkoleń specjalizacyjnych. Oceniane w badaniu zagadnienia uwzględniały głosy środowiska, problemy zgłoszone i zidentyfikowane w badaniu jakościowym poprzedzającym badanie ilościowe, a także wyniki z badania opinii z 2012 roku, zrealizowanego przez OSAI NIL we współpracy z Instytutem Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk pn.: *„Możliwości i bariery rozwoju zawodowego lekarzy i lekarzy dentystów”*.

Badanie ilościowe miało charakter przekrojowy, tzn. obejmowało najważniejsze kwestie związane ze szkoleniami specjalizacyjnymi. Pytania dotyczyły zarówno oceny ogólnej głównych etapów szkolenia, jak i szczegółowych kwestii związanych z poszczególnymi etapami. W badaniu, dzięki zgromadzeniu 2691 wywiadów, szacowany maksymalny błąd pomiaru jest bardzo mały (poniżej 2 punktów procentowych). Uzyskane wyniki są więc

bardzo dokładne. Dodatkowo, ze względu na bardzo dużą próbę, również pomiary w grupach zawodowych cechują się znaczną rzetelnością. Można zatem przyjąć, że prezentowane wyniki dobrze odzwierciedlają opinie zarówno całego środowiska młodych lekarzy, jaki i grup wyodrębnionych ze względu na tytuł zawodowy albo etap edukacji. Wyniki badania zostały opublikowane na stronie OSAI NIL i w Gazecie Lekarskiej.

Kolejne badanie opinii pn.: „**Lekarze Stomatolodzy 2016**” OSAI NIL przeprowadził we współpracy z Komisją Stomatologiczną Naczelnej Rady Lekarskiej. Wstępna wersja ankiety została opracowana przez członków Komisji Stomatologicznej NRL. Następnie przeprowadzono pogłębione badanie jakościowe. Jego wyniki posłużyły do opracowania ostatecznej wersji narzędzia badawczego. Badanie przeprowadzono metodą *mixed mode*, tj. zbierano wywiady zarówno on-line (CAWI), jak i na papierze (PAPI). Wywiady zbierano w okresie od 1.07.2016 do 19.09.2016 r. W badaniu uzyskano **856 wywiadów**. Otrzymałą próbę zważono ze względu na posiadanie specjalizacji oraz w ramach tych dwóch warstw ze względu na zmienne socjodemograficzne: płeć, wiek oraz województwo zamieszkania. Otrzymała próba jest reprezentatywna dla całej populacji mieszkających w Polsce lekarzy dentyków. Celem badania było opisanie najważniejszych cech polskiej praktyki stomatologicznej, poznanie sytuacji środowiska lekarzy dentyków oraz poznanie opinii w kwestiach związanych zarówno z kształceniem, satysfakcją zawodową, jak i różnymi problemami, z którymi stomatolodzy stykają się w codziennej pracy. Wyniki badania zostały opublikowane na stronie OSAI NIL oraz w Gazecie Lekarskiej.

OSAI NIL we współpracy z Instytutem Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk oraz Ośrodkiem Badań Psychologicznych i Społecznych w roku 2016 rozpoczął realizację zamówienia na zlecenie Ministerstwa Zdrowia. Zmówienie realizowano w ramach projektu pn.: „**Mapy potrzeb zdrowotnych – Baza Analiz Systemowych i Wdrożeń**”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Zamówienie składało się z zadania 1, 2, 3 i 4 - opracowanie raportów dotyczących stanu kadr lekarzy specjalistów według specjalizacji, bezpośrednio zaangażowanych w proces leczenia pacjentów w ramach 30 grup schorzeń zdefiniowanych przez Zamawiającego, na podstawie Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych Rewizja X. W ramach zamówienia przeprowadzono badanie opinii w środowisku lekarskim.

OSAI NIL również:

- opublikował raport na stronie OSAI NILi Gazecie Lekarskiej „**Lekarze w badaniach opinii społecznej w 2016 r.**”;
- współpracował z Ośrodkiem Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej przy organizacji szkoleń z zakresu kompetencji miękkich, prawa medycznego i radiologii.
- opracował raporty z ewaluacji szkoleń z kompetencji miękkich, prawa medycznego, radiologii, prowadzonych przez Ośrodek Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej.

OSAI NIL w 2017 roku

OSAI NIL w 2017 r. w ramach projektu Razem dla Zdrowia realizowanego przez Fundację MY Pacjenci w partnerstwie z Naczelną Izbą Lekarską, Naczelną Izbą Pielęgniarek i Położnych oraz Naczelną Izbą Aptekarską Ośrodek Studiów, Analiz i Informacji NIL przeprowadził krótki sondaż opinii lekarzy i lekarzy dentystów **pn.: „Jakość w ochronie zdrowia i bezpieczeństwo pacjenta”**. Ankieta została opracowana przez organizacje pacjentów i taki sam sondaż partnerzy przeprowadzili wśród pacjentów i pracowników ochrony zdrowia. OSAI NIL uzyskała 373 odpowiedzi. Sondaż był częścią projektu dotyczącego dialogu społecznego, którego celem jest stworzenie forum dialogu i konsultacji pomiędzy pracownikami medycznymi i pacjentami.

Najważniejsze wnioski

Opinie środowiska lekarskiego w tej sprawie świadczą, że propozycje monitorowania i analizy zdarzeń niepożądanych, poprawy jakości leczenia, pomocy ofiarom wypadków medycznych są bardzo popierane. Lekarze i lekarze dentyści zdają sobie jednak sprawę, jak trudne i skomplikowane jest przełożenie tego na konkretne działania.

Jednym z warunków poprawy bezpieczeństwa jest zapewnienie pacjentom rzeczywistej możliwości uzyskania odszkodowania za uszczerbek na zdrowiu spowodowany wypadkiem medycznym bez konieczności przechodzenia przez procedury sądowe albo udowadniania, że ktoś popełnił błąd. Ten sposób sprawdził się już w licznych krajach i propozycję

wprowadzenia go w Polsce poparła już połowa respondentów, wskazując jednocześnie, że odszkodowania powinny być wypłacane z odrębnego funduszu.

Informacje o stanie zdrowia i problemach związanych z leczeniem w środowisku lekarskim są niepokojące. Według sondażu jest tylko 25% w pełni zdrowych lekarzy i lekarzy dentystów. Z innych badań OSAI NIL wiadomo, że lekarze pracują za dużo, że praca jest stresująca i wyczerpująca, że prawie połowa dotyka wypalenie zawodowe.

OSAI NIL w 2017 r. zakończył realizację zamówienia na zlecenie Ministerstwa Zdrowia w ramach projektu pn.: „**Mapy potrzeb zdrowotnych – Baza Analiz Systemowych Wdrożeniowych**”. Efektem tego bardzo złożonego projektu było 30 raportów dotyczących grup chorób oraz raport sumaryczny. Część badania była poświęcona warunkom pracy i oczekiwaniom lekarzy i lekarzy dentystów. Wyniki zostaną opublikowane po otrzymaniu zgody z MZ na publikację.

OSAI NIL rozpoczął współpracę z Biurem Projektu „Zdrowa administracja podstawą skuteczności podmiotów leczniczych”. Projekt realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Przedmiotem projektu jest organizacja ogólnopolskich szkoleń skierowanych do pracowników administracyjnych i zarządzających podmiotami leczniczymi, którzy z własnej inicjatywy zainteresowani są doskonaleniem i rozwijaniem zdolności analitycznych, audytu wewnętrznego i komunikacji w jednostkach systemu ochrony zdrowia.

OSAI NIL rozpoczął współpracę z Ośrodkiem ds. Wytycznych Postępowania w Praktyce Medycznej przy badaniu opinii pn.: „**Opinie o roli i wykorzystywaniu wytycznych postępowania w praktyce medycznej**”. Badanie jest realizowane w ramach projektu Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój „*Podnoszenie kwalifikacji lekarzy poprzez przeprowadzenie ogólnopolskich standaryzowanych szkoleń w zakresie postępowania diagnostycznego, terapii oraz profilaktyki*”.

OSAI NIL opracował raporty z ewaluacji szkoleń z kompetencji miękkich, prawa medycznego, radiologii, prowadzonych przez Ośrodek Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej.

OSAI NIL opublikował raport na stronie OSAI „**Lekarze w badaniach opinii społecznej w 2017 r.**”

OSAI NIL w sposób ciągły:

- prowadzi stronę internetową na portalu Naczelnej Izby Lekarskiej zawierającą informacje oraz raporty przygotowane przez Ośrodek;
- publikuje w Gazecie Lekarskiej wyniki z przeprowadzonych badań socjologicznych;
- monitoruje wyniki badań dotyczące środowiska lekarskiego przeprowadzonych przez inne podmioty;
- współpracuje z Ośrodkiem Doskonalenia Zawodowego Lekarzy i Lekarzy Dentystów Naczelnej Izby Lekarskiej przy organizacji szkoleń.